

Europos regionų komiteto nuomonė „Parama jaunesiems Europos ūkininkams“

(2017/C 207/11)

Pranešėjas: Arnold Hatch (UK/ECR), Kreigavono miesto tarybos narys

POLITINĖS REKOMENDACIJOS

EUROPOS REGIONŲ KOMITETAS

1. atkreipia dėmesį į tai, kad Europos Sąjungoje jaunesni kaip 35 metų amžiaus ūkininkai sudaro tik 6 % ūkių valdytojų, o daugiau kaip pusė jų yra vyresni nei 55 metų. Vyresnio amžiaus žmonių skaičiaus didėjimas yra bendras ES gyventojų bruožas dėl ilgėjančios gyvenimo trukmės ir mažėjančio gimstamumo. Tačiau ši tendencija ryškesnė žemės ūkyje nei kituose ekonomikos sektoriuose. Atsižvelgiant į tai, kad vyresnio amžiaus ūkininkai gyvena ilgiau ir yra daugiau paskatų jiems toliau ūkininkauti ir mažiau – nustoti ūkininkauti, Europos darbo jėga ūkiuose laipsniškai sensta, sudarydama didelių kliūčių naujiems rinkos dalyviams;
2. apskritai, vyresnio amžiaus ūkininkų nenorą perduoti savo ūkius lemia ir tai, kad ūkininkavimas yra bendruomeninė gyvensena, kuri išlieka net ir sulaukus teisės aktais nustatyto pensinio amžiaus. Šiuo požiūriu ūkininkavimas skiriasi nuo kitų ekonominės veiklos rūšių. Kliūtis perduoti ūkius dažnai lemia tai, kad vyresnio amžiaus ūkių valdytojams sunku išsikelti iš savo ūkių ir palaipsniui mažinti žemės ūkio veiklą, nes gyvenamoji vieta ir žemės ūkio veiklos vieta yra ta pati. Bendras protų nutekėjimas iš kaimo vietovių problemą tik gilina, nes vis labiau išsilavinusi darbo jėga jau nebesidomi darbo vietomis žemės ūkyje;
3. mano, kad daug jaunimo ūkininkavimą laiko nepageidaujama profesija, nes pajamos yra menkos, investicijų grąža maža, darbo valandos ilgos, nedaug galimybių atostogauti (ypač gyvulių augintojams), o susijusios rizikos ir neaiškumų – daug. Nors vis dar labai įprasta, kad ūkius dažniausiai paveldi tos pačios šeimos nariai, esama požymių, kad daugėja naujų rinkos dalyvių, kurie savo ūkių nepaveldėjo. Sunkumai, su kuriais susiduria kaimo vietovės – ribotos ar sudėtingos galimybės pasinaudoti transporto paslaugomis, prasta komunikacija, švietimo, kultūrinės, socialinės ar sveikatos priežiūros paslaugos – problemą tik gilina. Kad jaunimas liktų kaimo vietovėse, jam reikalinga išvystyta kaimo ekonomika su paslaugomis ir laisvalaikio galimybėmis; priešingu atveju jis bus linkęs migruoti į miestus ir užsiimti ne ūkininkavimu;
4. mano, kad jaunų žmonių, siekiančių užsiimti ūkininkavimu, trūkumas kelia grėsmę ekonominiam ir socialiniam kaimo vietovių tvarumui. Parama jauniems ūkininkams yra būtina sąlyga siekiant išsaugoti žemės ūkį visoje ES ir palaikyti kaimo bendruomenių gyvybingumą, siekiant įgyvendinti Lisabonos sutartyje numatytą teritorinės sanglaudos tikslą;
5. dar kartą ragina Komisiją ir valstybes nares sudarant palankesnes sąlygas aktyviau skatinti jaunas žmones, ypač moteris, įsikurti kaimo vietovėse, skatinant imtis veiklos, padedančios ūkininkams lengviau suderinti šeiminių gyvenimą su profesine veikla ⁽¹⁾;
6. mano, kad reikėtų toliau dėti pastangas, kad būtų nustatytos kliūtys, su kuriomis nuolat susiduria moterys, pradėdamos dirbti šiame sektoriuje ir siekdamos karjeros jame;
7. atkreipia dėmesį į 2015 m. Europos jaunųjų ūkininkų tarybos inicijuotą „Jaunųjų ūkininkų manifestą“, kuriame raginama sudaryti galimybę naudotis žeme ir gauti kreditą taikant viešosios paramos priemones, priimti reglamentą, kuriuo būtų pažabota nesąžiningos prekybos praktika maisto tiekimo grandinėje, nustatyti priemonės, skirtas sumažinti jaunųjų ūkininkų pajamų nepastovumą, užtikrinti visų ES standartų teisinę apsaugą prekybos derybose ir didesnę skatinamąją paramą ES gamintojams, sudaryti palankesnes sąlygas naudotis žeme, kad būtų saugomas ir išsaugotas dirvožemis ir kad jauni ūkininkai optimaliai naudotų žemę maisto produktų gamybai;

⁽¹⁾ OL C 225, 2012 7 27, p. 174.

8. pritaria 2016 m. rugsėjo 6 d. deklaracijoje „Korkas 2.0“ išreikštam susirūpinimui dėl masinio gyventojų išsikėlimo iš kaimo vietovių ir jaunimo išvykimo bei dėl būtinybės užtikrinti, kad kaimo vietovės ir bendruomenės (kaimai, ūkiai ir miesteliai) išliktų patraukliomis vietomis gyventi ir dirbti, sudarant geresnes sąlygas gauti paslaugas ir atveriant daugiau galimybių kaimo gyventojams, ugdant verslumą tradicinėse kaimo veiklos srityse ir naujuose ekonomikos sektoriuose;

Finansavimas

9. mano, kad dėl dabartinės ekonomikos krizės daugeliui jaunų kaimo verslininkų, kuriems dažnai trūksta paskoloms reikalingų garantijų, tapo sunkiau gauti kreditus ir jie gali susidurti su pernelyg dideliu biurokratizmu;

10. palankiai vertina tai, kad buvo sukurta 2015 m. kovo mėn. Komisijos ir Europos investicijų banko pasiūlyta žemės ūkio garantijų priemonė, kuri turėtų padėti jaunesiems ūkininkams gauti kreditus;

11. palankiai vertina tai, kad 2014–2020 m. BŽŪP reforma buvo nustatytos naujos priemonės jaunųjų ūkininkų įsikūrimui remti; tačiau reiškia susirūpinimą, kad biurokratizmas ir administracinė našta gali trukdyti diegti šias priemones; būtina siekti, kad šis biurokratinis reglamentavimo perteklius netrukdytų jauniems ūkininkams diegti šias naujas priemones. Pavyzdžiui, kai kuriose valstybėse narėse jaunieji ūkininkai buriasi į partnerystės struktūras. Todėl Briuselio priemonėse turi būti atsižvelgta į tokias vietas finansines ir teises struktūras;

12. ragina valstybes nares pasinaudoti pagal naująją BŽŪP numatytais galimybėmis remti jaunuosius ūkininkus ir kartų atsinaujinimą, pvz., teikti paramą pagal Reglamento (ES) Nr. 1307/2013 50 ir 51 straipsnius;

13. atkreipia dėmesį į ESI fondų⁽²⁾ teikiamas galimybes jaunesiems ūkininkams rengti ir įgyvendinti finansines priemones paskolų, garantijų arba nuosavo kapitalo fondų forma, siekiant suteikti galimybę gauti finansavimą tiems, kuriems jo reikia;

14. vis dėlto mano, kad jaunųjų ūkininkų ekonominę padėtį svarbiausia ir veiksmingiausia stiprinti jiems realiai perėmus ūkį. Siekiant stiprinti jaunųjų ūkininkų ekonominę padėtį perėmus ūkį partnerystės struktūros forma, būtina iš dalies pakeisti Reglamento (ES) Nr. 1307/2013 50 straipsnio 5 dalį. Todėl, jei būtų persvarstomas šis reglamentas, Regionų komitetas siūlo išbraukti visą 50 straipsnio 5 dalies antrą sakinį, kad likęs tekstas būtų toks: „Išmoka jaunesiems ūkininkams kiekvienam ūkininkui skiriama ne ilgesnį kaip penkerių metų laikotarpį“. Be to, Regionų komitetas prašo Europos Komisijos taikyti laikiną sprendimą, kad jaunieji ūkininkai galėtų kuo geriau pasinaudoti šiomis nuostatomis;

15. pažymi, kad 2016 m. Komisijos pasiūlytame bendrajame reglamente ketinama išplėsti galimybę paramos finansinę priemonę taikyti ir jaunesiems ūkininkams kaip pagalbą veiklai pradėti, kuri leis padidinti finansavimą šiai grupei atsižvelgiant į šių priemonių pobūdį (pagalba paskolos arba garantijos forma yra daug mažesnė nei pagalba subsidijų forma);

16. mano, kad parama turėtų būti teikiama visų pirma šeimos ūkiams todėl, kad jie sukuria pridėtinę vertę ir darbo vietas, taip pat padeda užtikrinti galimybę, kad į šį sektorių ateis naujos ūkininkų kartos, nes lengviau yra perduoti ūkius, kurie yra perspektyvūs ir pagrįsto dydžio;

Galimybės naudotis žeme ir kova su „žemių pasisavinimu“⁽³⁾

17. primena, kad iš Europos Komisijos ataskaitos dėl jaunųjų ūkininkų poreikių matyti, kad tinkama pirkti ir išsinuomoti žemė yra didžiausia problema, su kuria susiduria jaunieji ir nauji ūkininkai⁽⁴⁾;

⁽²⁾ Reguluojama pagal Bendrųjų nuostatų reglamento (ES) Nr. 1303/2013 37–46 straipsnius ir jo deleguotuosius ir įgyvendinimo aktus.

⁽³⁾ „Žemės pasisavinimas“ – didelės apimties žemės ūkio paskirties žemės įsigijimas prieš tai nepasitarus su vietos gyventojais arba negavus jų sutikimo. Ši praktika mažina vietos gyventojų galimybes savarankiškai valdyti žemės ūkio įmones.

⁽⁴⁾ http://ec.europa.eu/agriculture/external-studies/2015/young-farmers/final-report-1_en.pdf

18. susirūpinęs pažymi, kad ūkininkavimas vis sparčiau tolsta nuo šeimos ūkio modelio, todėl, atsižvelgiant į tai, 2014-ieji metai buvo paskelbti Tarptautiniais šeimos ūkininkavimo metais, kad pasaulyje būtų atkreiptas dėmesys į šį klausimą; mano, kad ryškėjant tendencijai, kad žemė yra saugi investicija ne žemės ūkio srities investuotojams, norintiems pradėti verstis ūkininkavimu jauniems ūkininkams tampa vis sunkiau naudotis žeme;

19. ragina Komisiją įvertinti tiesioginių ir netiesioginių Europos politikos poveikį žemės koncentravimui ir žemės pasisavinimui Europoje; pavyzdžiui, pagal bendrą žemės ūkio politiką (BŽŪP) ir pagal ją išduotas subsidijas aiškiai matyti, kad pritariama dideliems ūkiams ir išstumiami smulkūs ūkiai, o tai gali daryti skirtingą poveikį skirtingiems sektoriams;

20. atkreipdamas dėmesį į tai, kad keletas valstybių narių yra priėmusios nacionalinius teisės aktus, siekdamos užkirsti kelią užsieniečių vykdomam priverstiniam žemės koncentravimui ir žemės pirkimui, pavyzdžiui, suteikiant pirmumo teisę, mano, kad valstybėms narėms ir regionams turėtų būti suteikta daugiau galių kontroliuoti dirbamą žemę ir nustatyti apribojimus, ypač siekiant panaikinti Europos žemės pasisavinimo ir koncentracijos reiškinį, kuris riboja jaunųjų ūkininkų galimybes jiems pradėdant veiklą;

21. nors Europos Komisijos veiksmų laisvė žemės rinkos teisės aktų (kurie priklauso nacionalinei kompetencijai) srityje yra labai ribota, būtų galima apsvarstyti šias idėjas:

- skatinti pasinaudoti kaimo plėtros galimybėmis siekiant paremti naujus veiksmus, kuriais skatinamas žemės nuosavybės judumas (žemės bankai, su žemės ūkio paskirties žeme susijusios iniciatyvos bei kitos vietos lygmeniu skatinamos iniciatyvos, skirtos sudaryti galimybes naujiems rinkos dalyviams naudotis žeme),
- išplėsti paramos veiksmų taikymo sritį įtraukiant naujus ūkininkavimo verslo modelius (ypač naujoviškas partnerystes tarp ūkininkų),
- skatinti rengti aktyvesnę nacionalinę politiką pasinaudojant ES rekomendacijomis dėl galimybių naudotis žeme taikant geriausios praktikos pavyzdžius (atsižvelgiant į užmojų mastą);

22. laikosi nuomonės, kad pramonė, laisvalaikis ir ypač didėjanti urbanizacija lemia spartų žemės ūkio paskirties žemės perplanavimą ir mažėjimą; todėl mano, kad vietos bendruomenės turėtų dalyvauti priimančioms sprendimams dėl žemės naudojimo ir taip joms būtų suteikta papildomų teisių ir galimybių;

Užimtumas ir mokymas

23. pabrėždamas ilgalaikių perspektyvų jauniems ūkininkams būtinybę siekiant spręsti gyventojų skaičiaus mažėjimo kaimo vietovėse problemą, ragina Komisiją ir valstybes nares imtis iniciatyvų ir paremti verslumą, naujas pramonės šakas ir darbo rinką žemės ūkio ir miškininkystės sektoriuose siekiant sukurti naujas ir išlaikyti esamas darbo vietas žemės ūkio srityje, taip pat didinti jų patrauklumą jaunimui;

24. atkreipia dėmesį į tai, kad jaunųjų ūkininkų mokymo ir informacijos poreikiai yra nemenki ir labai įvairūs: vieniems jauniems ūkininkams svarbiausi yra technologiniai įgūdžiai ir su ūkio strategijos rengimu susiję gebėjimai, kitiems reikalingi verslumo įgūdžiai, pavyzdžiui, rinkodaros, tinklaveikos, komunikacijos ir finansiniai gebėjimai, kad jų ūkiai išliktų perspektyvūs. Jie ne visada suvokia, kad visi šie skirtingi įgūdžiai jiems galėtų būti naudingi, todėl dažniausiai pasirenka tradicinį ūkių valdymo būdą, nematydami jokio reikalo ką nors keisti;

25. todėl mano, kad reikėtų stengtis didinti informuotumą apie šias galimybes ir kvalifikacijos kėlimo naudą vidurinio ir tretinio išsilavinimo įstaigose. Vietos ir regionų valdžios institucijos, taip pat nacionalinės ir ES agentūros, galėtų atlikti svarbų vaidmenį šioje srityje;

26. pabrėžia, kad jaunieji ūkininkai kartu yra ir jaunieji verslininkai, todėl atkreipia dėmesį į didelę programos „Erasmus“ jauniems verslininkams (finansuojamos pagal bendrąją programą COSME, skirtą MVĮ konkurencingumui) potencialą. Ši programa, pagal kurią galimi tarpvalstybiniai mainai, suteikiantys naujesiems verslininkams arba norintiems jais tapti galimybę išmokti profesijos subtilybių iš patyrusių verslininkų, turėtų būti tinkamai panaudota ir įgyvendinama pirminiame sektoriuje;

27. primena, kad Regionų komitetas savo nuomonėje „Kaimo ekonomikos modernizavimas ir novatoriškumas“ rekomenduoja modernizuoti profesinį mokymą kaimo vietovėse ir jį pritaikyti prie pasaulinės konkurencijos sąlygų ir vietos įmonių reikmių bei daugiau ESF lėšų skirti profesiniam mokymui kaimo vietovėse ⁽⁵⁾.

Briuselis, 2017 m. vasario 9 d.

*Europos regionų komiteto
pirmininkas*

Markku MARKKULA

⁽⁵⁾ OL C 120, 2016 4 5, p. 10.